

Lausunto

30.01.2026

Asia: VN/29084/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta luonnonsuojelulain muuttamiseksi - ennallistamissuunnitelma ja luonnonarvomarkkinoiden edistäminen

Lieventämishierarkiavelvoite ja luontoteko

Valitkaa alla olevista näkemyksenne mukainen vaihtoehto ja esittäkää sille perustelut lausunnossanne.

Vaihtoehto 1: Kestävyysraportointiin velvollisten yritysten pitäisi osoittaa kirjanpitolain mukaisella raportoinnillaan noudattavansa lieventämishierarkiaa, jotta niiden luontoteko voidaan hyväksyä rekisteriin. Velvollisuus ei ulottuisi yrityksiin tai muihin oikeushenkilöihin, joita kestävyysraportointivelvollisuus ei koskisi eli esimerkiksi pieniä ja keskisuuria yrityksiä, eikä esimerkiksi kuntia tai yksityishenkilöitä.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriölle

Lausuntopyyntö diaarinumero: VN/29084/2024

Suomen Vesiensuojelun Keskusliiton (VSKL) lausunto Kansallista ennallistamissääntelyä ja ennallistamissuunnitelmaa koskien- ennallistamissuunnitelma ja luonnonarvomarkkinoiden edistäminen.

Vesiensuojelun keskusliitto (VSKL) viittaa aiempaan lausuntoonsa 5.6.2025 koskien kansallisen ennallistamissuunnitelman ympäristöarviointia, jossa VSKL korosti vesiekosysteemien tilan parantamista ennallistamisen ensisijaisena lähtökohtana sekä valuma-aluekohtaisen tarkastelun keskeistä merkitystä. VSKL:n näkemyksen mukaan nämä periaatteet ovat edelleen ajankohtaisia ja ne tulee huomioida myös kansallisen ennallistamissääntelyn jatkovalmistelussa. Vesiensuojelun keskusliitto katsoo, että luonnonarvokaupan tulee olla vasta viimekätinen, läpinäkyvä ja jäljitettävä väline haittojen välttämisen ja minimoinnin jälkeen, ja sen on rahoitettava pysyviä ja todennettavia vesiensuojelu- ja ennallistamistoimia, kuten vaellusesteiden poistamista, joissa ekologinen hyöty on pitkäaikainen.

Luonnonarvokauppa

Vesiensuojelun keskusliitto (VSKL) korostaa, että luonnonarvokaupan ja muiden markkinalähtöisten rahoitusmekanismien käytössä tulee ensisijaisesti noudattaa haittojen välttämisen ja minimoinnin periaatetta, mitigaatioketjun mukaisesti. Luonnonarvokauppa ei saa muodostua keinoksi ohittaa vesiekosysteemien heikentämisen ehkäisyä tai hyväksyä ympäristölle haitallista toimintaa taloudellisin perustein. Alkuperäisissä valmistelumateriaaleissa todetaan, että yritysten tulee ensisijaisesti välttää ja minimoida haitalliset luontovaikutukset; VSKL katsoo, että tämän periaatteen tulee olla selkeästi ohjaava myös luonnonarvokaupan käytännön soveltamisessa.

VSKL painottaa lisäksi, että luonnonarvokaupan tulee olla läpinäkyvää, jäljitettävää ja vaikuttavuudeltaan todennettavaa, ja että sillä rahoitettujen toimien tulee johtaa pysyviin suojele- ja ennallistamistoimiin, ei lyhytkestoisiiin tai määräaikaisiin kompensatiotoimiin. Tämä on linjassa VSKL:n aiemmissa lausunnoissa esitetyn kannan kanssa, jonka mukaan ennallistamisen ja vesiensuojelun perusteena ei saa olla taloudellisesti edullisimman ratkaisun etsiminen, vaan vesiekosysteemien todellinen ja pitkäaikainen tilan parantaminen.

Luonnonarvokauppaa voidaan VSKL:n näkemyksen mukaan harkita täydentävänä rahoituskeinona sellaisissa kohteissa, joissa saavutetaan selvästi pysyvä ekologinen hyöty. Tällaisena esimerkkinä voidaan pitää vesiluonnon vaellusesteiden poistamista: kun pato poistetaan ja virtavesi palautetaan luonnolliseen tilaan, hyöty vesiekosysteemille, vaelluskalakannoille ja koko valuma-alueelle on pysyvä ja tukee samanaikaisesti vesienhoidon, ennallistamisen ja luonnon monimuotoisuuden tavoitteita.

Vesiekosysteemien tila ennallistamisen lähtökohtana

VSKL on aiemmassa lausunnossaan painottanut, että ennallistamistoimenpiteiden ensisijaisena tavoitteena tulee olla vesiekosysteemien ekologisen tilan parantaminen, eikä yhteiskunnallisten intressien tule syrjäyttää luonnon monimuotoisuuden vahvistamista. Ennallistaminen tulee kohdentaa alueille, joilla vaikutukset vesien tilaan ovat merkittäviä ja pitkäaikaisia, ja hankkeissa, joilla on merkittävä yhteiskunnallinen tarve, on hyödynnettävä parasta mahdollista tekniikkaa ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi.

Valuma-alueajattelu ja kuormituksen hallinta

VSKL korostaa johdonmukaisesti, että kaiken vesiensuojeluun ja ennallistamiseen liittyvän suunnittelun tulee perustua valuma-alueajatteluun. Tämä linjaus on ollut keskeinen myös aiemmassa lausunnossa, jossa todettiin, että yksittäiset toimenpiteet – esimerkiksi pelkästään maatalouden vesienhallintaan kohdistuvat hankkeet – voivat pahimmillaan mitätöidä laajemman vesiensuojeluhankkeen tulokset, ellei kokonaisuutta tarkastella valuma-alueen tasolla. Alueelliset vesiensuojeluyhdistykset toteuttavat tätä periaatetta käytännössä. Esimerkiksi Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistys ry tekee valuma-aluekohtaisia selvityksiä ja kunnostustoimia, joissa yhdistyvät hulevesien hallinta, maatalouskuormituksen vähentäminen ja virtavesien ekologinen kunnostus. Saimaan vesiensuojeluyhdistys ry puolestaan toteuttaa laajoja valuma-aluehankkeita, joissa järvien kunnostus, kosteikkojen perustaminen ja metsätalouden vesitalousratkaisut kytkeytyvät toisiinsa.

Suot, virtavedet ja kosteikot vesiensuojelun ytimessä

VSKL on aiemmassa lausunnossaan pitänyt suo-ojien tukkimista, joki- ja puroomien ennallistamista sekä kosteikkojen palauttamista keskeisinä ja kannatettavina vesiensuojelutoimenpiteinä. Näillä toimilla on laaja-alaisia vaikutuksia ravinnekuormituksen vähentämiseen, vesien laatuun ja vesieliöstön monimuotoisuuteen. Alueelliset vesiensuojeluyhdistykset ovat näiden toimien

käytännön toteuttajia. Esimerkiksi Lounais-Suomen vesiensuojeluyhdistys ry toteuttaa virtavesien ennallistamishankkeita ja tuottaa seurantatietoa rannikkovesien tilasta, kun taas Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys ry yhdistää soiden ja pienten vesistöjen kunnostuksia laajempaan vesienhoidon ja seurannan kokonaisuuteen.

Paikallinen asiantuntemus, vapaaehtoisuus ja yhteistyö

VSKL on todennut aiemmassa lausunnossaan, että ennallistamistoimien onnistuminen edellyttää tiivistä yhteistyötä maanomistajien, kuntien, viranomaisten ja ympäristöjärjestöjen välillä sekä alueellista asiantuntemusta vesiekosysteemeistä. Alueellisissa vesiensuojeluyhdistyksissä on pitkäaikaista seurantatietoa vesistöjen tilasta ja kokemusta siitä, missä ennallistaminen on vaikuttavaa ja missä sen tulokset olisivat kyseenalaisia. VSKL katsoo, että kansallisen sääntelyn tulee tunnistaa tämä asiantuntemus ja tukea vapaaehtoisuuteen perustuvia toimintamalleja, jotka lisäävät toimenpiteiden hyväksyttävyyttä ja tehokkuutta.

Rahoitus, seuranta ja pitkäjänteisyys

VSKL on aiemmin korostanut, että ennallistamistoimien toteuttaminen edellyttää riittävää, pitkäjänteistä ja yli hallituskausien ulottuvaa rahoitusta, sekä selkeitä ja laadukkaita seurantamenetelmiä. Seurannan ja vaikuttavuuden arvioinnin tulee perustua vesialan asiantuntijoiden tuottamaan tietoon, ja yleishyödyllinen, pitkäaikainen seuranta tulee turvata myös kilpailutuksissa.

Yhteenveto

Vesiensuojelun keskusliitto katsoo, että kansallisen ennallistamissääntelyn ja ennallistamissuunnitelman tulee olla linjassa VSKL:n aiemmissa lausunnoissa esitettyjen periaatteiden kanssa ja:

- asettaa vesiekosysteemien tilan parantaminen ennallistamisen keskiöön,
- että luonnonarvokaupan tulee olla haittojen välttämisen ja minimoinnin jälkeen vasta täydentävä, läpinäkyvä ja jäljitettävä keino, jonka rahoittamien toimien on tuotettava pysyviä ja todennettavia vesiensuojeluhujoja, kuten vaellusesteiden poistamista, jossa ekologinen hyöty on pitkäaikainen.
- perustua valuma-aluekohtaiseen suunnitteluun ja toteutukseen,
- hyödyntää alueellisten vesiensuojeluyhdistysten asiantuntemusta ja seurantatietoa,
- tukea vapaaehtoisuutta ja paikallista yhteistyötä, sekä
- turvata pitkäjänteinen rahoitus ja vaikuttava seuranta.

VSKL pitää tärkeänä, että kansallinen sääntely vahvistaa jo olemassa olevaa, alueellista ja tuloksellista vesiensuojelutyötä sen sijaan, että se loisi päällekkäisiä tai vaikeasti toteutettavia rakenteita.

Moilanen Hannu
Suomen Vesiensuojelun Keskusliitto ry